
LA PIROTÈCNIA A ALCOVER

En primer lloc ens toca dir que la pirotècnia és l'art de preparar explosius o focs d'artifici: en aquest cas, ens dedicarem als focs d'artifici.

L'alcoverenc Marià Bové treballà bastants anys en aquest ofici a Reus (a ca l'Espinós) i, més tard, s'instal·là ell mateix. Va començar amb hores extres, fent-ho a casa seva. Al cap d'uns anys, va emprendre un negoci pel seu compte. Com no podia fer-ho al mig del poble, va posar-se dins la seva terra, cap a les Guixeres. Amb unes travesses de la via, i comptant amb alguna ajuda, es va muntar unes casetes de cartó-cuiro (unes 10, més o menys). Per allà a l'any 1947 ó 48 es començà a obrir la fàbrica dels coets, però amb poques treballadores (4 ó 5).

El material es distribuïa per Reus (a ca l'Espinós), Barcelona (comprador Sr. Blasco) i altres. De les Guixeres a Alcover es transportava en ruc, que també era el que feia les mescles. Més tard compraren un tractor petít, per a portar directament cap al *recader* els paquets més grossos.

També hi havia d'altres persones que es volien guanyar algun diner fent uns treballs a domicili.

Entre la distingida varietat de coets que es feien, sobresurtien: les fonts màgiques, els borratxos, els voladors, les bengales, els trons, les rodes, els corre-cames, els petardos, les dàlies, les pedres, els pistonets per a pistoles (en cintes), els mistos i un llarg etcètera.

La cosa anava tirant i de cada vegada hi havia més treballadores, fins que les peripècies i la mala sort van arribar. El primer cas fou el de la Lola Aixalà, que en un accident es va cremar mans i cara. El cas és que va entrar de matinada com de costum; a la caseta hi havia molt de fulminant; aquella nit havia fet vent i l'escampà una mica per terra; a l'entrada, sota la porta, hi havia una lloanca en la que, en obrir, rescà la porta; el fulminant es va encendre i va volar tot pels aires...

Ella sortí disparada, a uns 17 ó 18 mts. Aquest dia era un dels bons, puix hi havia el nombre més elevat de treballadores.

Varen passar algun altre cas, potser!, però com el que va passar a Joan Bové (fill de *Mariano Bové*) no n'hi va haver cap.

Un dia, quan anava a començar la feina, va sentir una espècie d'olor estrany, però no en va fer cas; i es veu que el fulminant havia fermentat aquella nit. Al moment va esclatar la caseta i del soroll que es va produir, sobretot per les ones expansives, varen caure un munt de roques. El pobre xicot va poder sortir d'aquella caseta, tot cremat. Anava cercant ajuda. Ràpid, el traslladaren cap a la clínica Montserrat (Reus). Aquest dia era Santa Magdalena (nom de la seva muller) dia 22 de juliol. Dos dies després va morir (el 24 de l'any 1964).

El seu pare va guiar el negoci; això sí, amb menys treballadores; fins que es va posar malalt i van plegar (recentment, a l'any 1981, compraren la terra uns forasters i ara es tornen a edificar casetes d'obra per al mateix ús).

Podríem anomenar a unes quantes persones que hi treballaren; per exemple: Montserrat Borràs, Josep Magrané, Pepita Robert, Lola Aixalà, Anton Aixalà, Maria Garcia, Paulina Garcia, Maria Martínez, Carme Requeña, Aurèlia Cid, Cànida Cortès, *Rossita* Albaigès, Conxa Bartolín, Montserrat Vallverdú, Clementina Fons, Maria Fons, Nati Ferrando, Josep Basora, Lola Escoté, les filles de Marià Bové (la gran Pilar, la segueix la Marta i la petita Ester), el seu gendre Sebastià, Maria Cecília, Pilar Molné, etc. Quasi tot el treball es feia a mà, molt poca maquinària.

Vegem alguns productes:

Voladors: Es carregaven uns tubs de fulminant i mescla. Després de carregats, els tapaven el cul amb guix i es posava la metxa; ja fet això, es guarnia amb papers de diversos colors. Junt al paper es posava un jonc enganxat amb cola. Hi havia diferents classes de voladors que no requerien el mateix.

Trons: Igualment que els petards en composició, i diferentment en el guarniment i, sobretot, pel tamany.

Fonts màgiques: Espècie de cucurulla de fusta que la pintaven de colors. Aleshores es carregaven amb mescla i el cul es tapava amb un cartró enganxat amb cola. Es posava la metxa i ja està.

Mistos: S'agafaven com uns escuradents i es sucaven tots alhora en un dipòsit quadrat on ja hi havia la pasta; aleshores es deixaven assecar i es treien del motlle; després es comptava a mà posant-ho en capses (i, més tard, en caixes, igualment que els altres).

Borratxos: Agafats uns tubs es carregaven de fulminant i mescla. Es tapaven amb guix pel cul i es posava la metxa; ja fet això es distribuïa en paquetets de 6 borratxos amb una goma i diversos d'aquests en capses. Els borratxos no es guarnien.

Pedres: S'agafava una quantitat de pedres de riu i es posaven dins d'un dipòsit amb una mescla especial; quan estaven sucades, amb uns molls es posaven en un paper vermell i s'embolicaven. Es deixaven assecar i quan ja estaven prou seques s'encapsaven i es posaven serradures per no prendre mal.

També podem parlar una mica del material que es feia servir; a més a més de les màquines, hi havia les baquetes de ferro per a carregar voladors, maces de fusta, raspalls, safates, etc.

Les màquines que trobem de més interès són la de fer petardos, la de fer tubs... i, si no una màquina, un artifici que podem fer constar, puix estava fet per *Mariano Bové*. Era un home de molta traça. Anava força bé; era per fer la mescla i, sobretot, per al triturat del carbó. S'assemblava al mòdul d'una sinya. Mentre el ruc rodava, l'artefacte es movia girant de dalt a baix, i com que a dins hi havia unes boles de ferro grosses, ho molien tot deixant-ho com la pols de fi.

Voldria dir que, per si un cas m'hagués equivocat, us agrairia em perdonéssiu, puix aquest petit detall de la pirotècnia a Alcover no està tret de la boca d'una sola persona; aleshores, podria ésser que hi hagués alguna confusió. Moltes gràcies a totes aquelles persones que m'han ajudat.

JOAN MARIA LLORENS I MOLNÉ